

EĞİTİM FAKÜLTELERİ GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALLARINDA VE AGS LİSELERİ MÜZİK BÖLÜMLERİNDE YAPILMAKTA OLAN ÇALGI EĞİTİMİNDE NİTELİK SORUNLARI *

†Doç. Şeyda Çilden
‡Prof. Nevhiz Ercan

*1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze
Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi
SDÜ, 7-10 Nisan 2004, Isparta

Özet

Bilindiği gibi Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik Öğretmenliği Anabilim Dallarında yetişmekte olan müzik öğretmeni adaylarının mesleki eğitimlerinde çalgı eğitiminin önemi büyüktür. Çağdaş eğitimin öngördüğü bilişsel, devinışsel ve duyuşsal alana yönelik davranışlar kazandırmayı amaçlayan bu derste, öncelikle çalgı çalmaya ilişkin temel teknikler ve davranışların temelinin atılmasının yanı sıra, öğrencinin müziği gerçek duyguları ve yaşantıları içeren bir sanat olarak algılanmasının ve müziksel düşünmesinin sağlanması da dersin önde gelen amaçları arasında yer almaktadır.

Bu bildiri de, Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi Bölümlerine büyük ölçüde alt yapı oluşturan AGSL müzik bölümü çıkışlı öğrencilerin bu bölümlerdeki çalgı eğitimleri süresinde karşılaştıkları sorunlar ve nedenleri konusu, öğretmen, öğrenci ve öğretim programları açısından ele alınmaktadır.

GİRİŞ

Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik Öğretmenliği Anabilim Dallarında yetişmekte olan müzik öğretmeni adaylarının mesleki eğitimlerinde çalgı eğitiminin önemi büyüktür. Çağdaş eğitimin öngördüğü bilişsel, devinışsel ve duyuşsal alana yönelik davranışlar kazandırmayı amaçlayan bu derste, öncelikle çalgı çalmaya ilişkin temel teknikler ve davranışların temelinin atılmasının yanı sıra, öğrencinin müziği gerçek duyguları ve yaşantıları içeren bir sanat olarak algılanmasının ve müziksel düşünmesinin sağlanması da dersin önde gelen amaçları arasında yer almaktadır. (Ercan, Ekinci,2000)

Bu bildiri de, Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi Bölümlerine büyük ölçüde alt yapı oluşturan AGSL Müzik Bölümü çıkışlı öğrencilerin bu bölümlerdeki çalgı eğitimleri süresinde karşılaştıkları sorunlar ve nedenleri konusu, öğretmen-öğrenci ve öğretim programları açısından ele alınmaktadır.

“Müzik öğretmeni yetiştirme programlarında sekiz yarıyılı kapsayan çalgı eğitimi, müzik öğretmenin biçimlendirilmesinde çok önemli disiplinlerden biridir... Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinden (AGSL) çalgı eğitimi olarak gelen öğrencilerin, bu programlara ana kaynak oluşturmasıyla birlikte, çalgı eğitimi ve öğretiminin niteliği önem kazanmaktadır. AGSL'den başlamak üzere üniversiteler Müzik Öğretmenliği Anabilim Dallarında devam eden toplam sekiz yıllık çalgı eğitimi süreci içerisindeki basamakların her öğrenci için çok iyi planlanıp değerlendirilmesi, çalgı çalma disiplininin öğrencilere sabırla, hiçbir basamak atlanmadan verilmesi büyük önem taşımaktadır. Aksi halde çalgı çalma, bir disiplin olmaktan çıkarak öğrencinin teknik sorunlarla boğuştuğu ve giderek dağ gibi büyüyen sorunlar silsilesi olmaya başlamaktadır.” (Ş.Çilden,2003) Ancak, Eğitim Fakülteleri Müzik Öğretimi Anabilim Dallarında verilmekte olan çalgı eğitimine AGSL'de verilmekte olan çalgı eğitimi başlangıç alındığında, son yıllarda bu liselerde karşılaşılan çalgı eğitimi ile ilgili sorunları görmezlikten gelmek mümkün değildir. İlk uygulamasına 1989'da İstanbul'da başlanan AGSL'nin yurt genelinde sayılarının giderek artırılması çok olumlu olmakla birlikte, nitelik açısından incelendiğinde çalgı eğitimi

† GÜGEF Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı Öğretim Üyeleri

konusunda, gerek öğretmen kadrosu, gerekse izlenen öğretim programları bakımından dikkati çekecek şekilde sorunlar yaşandığını göstermektedir.

* Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği ABD Öğretim Üyesi

Sözü edilen sorunlar Öğretim Programları açısından ele alındığında AGSL'nin çalgı dersi öğretim programlarının genel amaçları arasında;

- Müzik yoluyla anlama, anlatma, dinleme, yaratma gücünü geliştirebilme,
- Müziksel duyarlılığı, düşünmeyi, yorumlama ve yaratmayı geliştirebilme,
- Müziğin temel kavramlarını ve dilini kavrayabilme,
- Türk Müziği ve Evrensel Müzik eserlerinden bir dağarcık oluşturabilme,
- Müzik eğitimi yoluyla zamanını verimli kullanabilme ve disiplinli çalışma alışkanlıkları kazanabilme gibi amaçların olduğu, ancak bu okullardan mezun olarak eğitim fakülteleri müzik öğretmenliği bölümlerine gelen öğrencilerin sözü edilen bu amaçlarla pek de donanmış olarak gelmedikleri ne yazık ki görülmektedir. Çalgı eğitiminde hedeflerin çok yüksek tutulması, hedefe ulaşılmadığı taktirde, nitelik açısından kayıplara neden olacaktır. Bu nedenle AGSL Müzik bölümleri çalgı(keman) dersi öğretim programının "açıklamalar" bölümünde "Derslerin işlenişinde uygulamaya ağırlık verilmeli, bir öğrenme ünitesinde yer alan davranışların %90'ına yakını kazanılmadan bir sonraki üniteye geçilmemelidir" ifadesine yer verilmiştir.

Diğer taraftan, çalgı eğitimi dersi öğretim programlarının özel amaçlarına bakıldığında ise; öğrencilerin okulu bitirdiklerinde adeta çalgı eğitimini de bitirmiş sayılabilecekleri şekilde müzikal ve teknik açıdan bilgilerle yüklü yoğun bir programdan geçtikleri görülmektedir. Oysaki Uçan'ın da dediği gibi, AGSL yapı olarak, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Genel Lise modellerinin bileşkesi olmuştur (Uçan, 1995: 106-146). Fen Liseleri ve Anadolu Liseleri öğrencileri gibi genel bir seçme sınavından geçmemiş bu liselerdeki öğrencilerimizden, bir yandan bilim liseleri öğretim programlarının, bir yandan da sanat eğitimi öğretim programlarının gerekleri beklenmektedir. Böylesine iki boyutlu öğretim programı uygulanan bu liselerde, sanat eğitimi ile ilgili öğretim programları hazırlanırken işin bu yönünün de dikkate alınması gerekmektedir. Bu nedenle sanat eğitimiyle ilgili öğretim programının kapsamı çok geniş tutulmamalı, lise öğrenimi süresince her iki programın öğrenci tarafından kolaylıkla hazmedilerek yürütülebilmesini sağlayacak düzenlemeler yapılmalı ve AGSL'nin esas amacının müzik öğretmeni yetiştiren kurumlara kaynak oluşturmak olduğu kesinlikle unutulmamalıdır.

Öğretmen Açısından :

"Öğretmenin çalgı çalmayla ilgili doğru bilgi ve becerilerle donanımlı olması bir zorunluluk olmakla birlikte, bireysel olarak yapılan çalgı eğitimi için bu bilgi ve becerilerin öğrenciye aktarılması konusunda çoğu kez yeterli olamamaktadır. Bu aşamada öğrencinin öğrenme kapasitesi kadar öğretmenin her öğrenciye göre geliştireceği öğretme yöntemleri üretme yeteneği de büyük önem taşımaktadır." (Ş.Çilden, 2003)

"AGSL Müzik Bölümü alan öğretmeni bilinen müzik öğretmeni" tipinden oldukça farklı nitelikleri olan bir öğretmen tipidir. Bu bakımdan bu tür öğretmenlerin seçiminde ve yetiştirilmesinde farklı bir yol izlemek gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki müziğe üst düzeyde ilgili ve yetenekli AGSL müzik Bölümü öğrencilerinin müzik- alan öğretmenleri de müziğe üst düzeyde ilgili ve yetenekli olmak, çok iyi bir müzik öğretmeni niteliklerine sahip olmak ve müziğin AGSL Müzik Bölümü eğitim programlarında kapsanan başlıca alanlarının en az birinde yeterince derinleşmiş/ustalaşmış/uzmanlaşmış olmak durumundadır" (Uçan, 1996: 31). Ancak, yapılan uygulamalarda AGSL'ne atanan öğretmen adaylarının nitelik açısından Uçan'ın tanımladığı öğretmen modeline uymadığı görülmektedir. Çünkü açılan AGSL'nin sayılarının giderek artması, öğretmen ihtiyacının o ildeki mevcut müzik öğretmeni ile karşılanması yoluna gidilmesi bu okullar için tanımı yapılmış uzman müzik öğretmeni kavramından uzaklaşılmasına neden olmaktadır. Tek bir öğretmenle çalgı ve diğer alan derslerinin yürütülmeye çalışılması elbette ki yetiştirilen öğrencinin kalitesini de etkilemektedir. "Öğretim programlarının gerçekçi hazırlanması önemli ise de, sonuç olarak bu programları uygulayacak olan kişi öğretmendir. Bu bakımdan her öğrencinin ayrı bir sınıf olarak düşünülmesi gereken çalgı eğitiminde de öğretmenin öğretim programını uygulamadaki başarısı, çalgı eğitimindeki niteliği artırma açısından daha da önem kazanmaktadır." (Ş.Çilden, 2003)

Öğrenci Açısından:

AGSL'nden mezun olarak Eğitim Fakültelerinin Müzik Öğretmenliği Bölümlerine gelen öğrencilere baktığımızda genellikle birkaç grupta sınıflandırabileceğimiz öğrenci modeliyle karşılaşmaktayız.

I. Grup Öğrenciler : Bu gruptaki öğrenciler, “Çalgı Çalma Temel Davranışları” tam olarak kazandırılmadan, yanlış teknik alışkanlıklar ya da teknik ve müzikal altyapı eksiklikleriyle bulunduğu seviyenin çok üstünde etüd ve eserlerle karşımıza gelmektedirler. Teknik ve müzikal eksiklik ve yanlışların düzeltilmesi süreci bu gruptaki öğrencilerde moral bozukluğu yaratmakta, birkaç basamak geriden başlamak zaman kaybı olarak görmektedirler. Diğer taraftan, bulunduğu teknik düzeyin üzerinde etüd ve eserleri yaşatmalarının ilerisinde çalabiliyor olduğuna inandırılması, bu tür öğrencilerin sınıfındaki arkadaşlarını küçümsemesine, zaman zaman da öğretmeniyile olan ilişkilerinde sorunlar yaşamasına neden olmaktadır.

II. Grup Öğrenciler : Bu gruptaki öğrenciler, alanında yeterince uzmanlaşmış/ustalaşmış bir öğretmen ile düzenli bir çalgı eğitimi alma olanağını bulamamış, lise öğrenimleri boyunca kısa sürelerle fakat, farklı öğretmenlerle, ya da bir dönem hiç öğretmensiz derslerini sürdürmek durumunda kalmış öğrencilerdir. Elbette ki, böyle bir tabloyla karşımıza gelen öğrencilerin çalgısının gerektirdiği doğru teknik ve müzikal davranışları göstermesi beklenemez.

III. Grup Öğrenciler : Bu grupta ise, bazı eksiklerle de olsa çalgısında belli bir beceriye ulaşmış, yetenekli ve gelişmeye açık olup, ancak az çalışan, Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümlerine geldiklerinde ise lise eğitimleri süresince edindikleri bilgi ve becerileriyle yetinmek isteyip, birikimlerine fazlaca katkıda bulunmak istemeyen öğrencilerle karşılaşmaktayız.

Sonuç ve Öneriler

Sekiz yıllık çalgı eğitimi süresinin kesintisiz ve verimli bir çalgı eğitimi sürecine dönüştürülebilmesi için AGSL'ndeki çalgı eğitimi ile müzik öğretmeni yetiştiren kurumlardaki çalgı eğitiminin birbirini tamamlar nitelikte olması gereği açıktır. Bu eğitim sürecini kesintiye uğratan ya da verimliliği, gelişmeyi engelleyen etkenlerden biri, çalgı eğitimine temel oluşturması açısından AGSL'nde yapılan çalgı eğitimindeki eksik ve yanlış uygulamalardır. Öğrencilerin çalgılarını öğrenmede sergiledikleri özel yetenekler, genellikle iyi ve tam bir müzik eğitimi alınca kadar keşfedilmez. Bu bakımdan öğrencinin kendini gerçekleştirebileceği bir çalgı eğitimi ortamının sağlanması son derece önemlidir. Yanlış teknik alışkanlıklar ve müzikal altyapı eksiklikleriyle müzik öğretmeni yetiştiren kurumlara gelen öğrenciler, bu eksiklik ve yanlışların giderilmesi için buldukları düzeyin çok daha gerisinden başlamak ve edindikleri yanlış alışkanlıkları düzeltmek için büyük çaba harcamak zorunda kalmaktadırlar.

Buradan yola çıkarak, AGSL ve Eğitim Fakültelerinin Müzik Öğretmenliği Programları ile birlikte sekiz yıl olarak görünen çalgı eğitiminin daha verimli hale getirilmesi ve hedeflenen amaçlara ulaşabilmesinin sağlanması için aşağıda sözü edilen önerilerin göz önünde bulundurulmasında yarar görülmektedir.

1. Öğrencilerin bulunduğu teknik düzeyin üstünde etüd ve eserleri diğer yaşatmalarının ilerisinde çalabiliyor güdüsüyle görünmesi yerine, kendi düzeyine uygun etüd ve eserlerin amaçlarına uygun bir biçimde, titizlikle ve her türlü teknik ve müzikal ayrıntı sindirilerek öğrencinin gerçek anlamda öğrenmesinin sağlanması,
2. Çalgı eğitiminde hedeflerin gereğinden yüksek tutulduğunda nitelik açısından bazı kayıpların olacağı gerçeği dikkate alınarak, öğrencinin ne çaldığından çok, çaldığı eser ya da etüdü nasıl çaldığının çok daha önemli olduğunun çalgı eğitiminin her aşamasında öğrenciye hissettirilmesi ve öğrencinin çalgı çalmada müzikten çok niteliğe yönlendirilmesi,
3. Öğretmenin uyguladığı yöntemler ve kullandığı repertuarın öğrencinin becerilerini sergilemede ve kendisini başarılı hissetmesinde rolü büyüktür. Bu nedenle, AGSL'nde görev alacak müzik öğretmenlerinin seçimi ve atanmasında, alanında uzmanlaşmış, konusuna hakını, sanat ve bilimle iç içe olmaları konusu üzerinde ilgili kurumlar tarafından ciddiyetle durulması,
4. AGSL'nde görev yapan öğretmenlerin belli dönemlerde çalgı eğitimi ve öğretimi ile ilgili hizmetiçi eğitim seminerlerine alınması,

5. Sekiz yıllık bir eğitim süreci dikkate alınarak AGSL'nin çalgı öğretim programlarının gözden geçirilerek bazı eksikliklerinin düzeltilmesi, daha gerçekçi ve işlek bir oluşuma getirilmesi.

Kaynakça

1. AGSL Müzik Bölümleri Çalgı (keman ve piyano) dersi öğretim programı, Ankara, Ekim 1997.
2. Bloom, B.S., "İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme", MEB yayınları, İstanbul, 1995.
3. Çilden, Ş., "Bireysel Çalgı Eğitiminde Temel İlkeler ve Etkili Faktörler", Çağdaş Eğitim Dergisi, Ankara, 2001.
4. Çilden, Ş., "Çalgı Eğitiminde Nitelik Sorunu", "Cumhuriyetimizin 80.Yılında Müzik Sempozyumu"Malatya, 2003.
5. Ercan, N., Ekinci, H., "Piyano Eğitimine Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümlerinde Başlayan Öğrencilerin I. YılPiyano Öğretim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi" GÜGEF Dergisi, Cilt 20, Sayı 1, 2000, Ankara.
6. Ercan, N., " Bireysel Çalgı Eğitimi Derslerinde Öğretmen Öğrenci İlişkilerine Çağdaş Yaklaşımlar" Öğretmen Eğitiminde Çağdaş Yaklaşımlar Sempozyumu, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, Mart 1999, İzmir.
7. Uçan, A., "Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümlerinin Eğitim Programı Sorunları", Mavi Nota Müzik ve Sanat Dergisi, sayı 20, Trabzon, 1996.
8. Uçan, A., "AGSL Müzik Bölümleri'nin Eğitim Programları Sorunları", AGSL Müzik Bölümleri Semineri, Uludağ ÜniversitesiYayınları, Bursa, 1995.